

Kotouttamisen osaamiskeskus

Hyvän käytännön teema (helmikuu 2016):

Vastaanottokeskus ja kunta – yhteistyö ja kuntaan asettumisen tuki

Suomen Pakolaisapu: VertaisKoto

VertaisKoto-mallia hyödynnetään Suomen Pakolaisavun Kasvokkain-toiminnon osana. VertaisKoto-kursseja on toteutettu Helsingissä ja Espoossa kaupunkien kanssa yhteistyössä varsinaisen hankkeen päättymisen jälkeen yhteensä n. 3–4 vuosittain. Ryhmien osallistujina ovat olleet pääosin vasta maahan tulleet, pääasiassa pakolaistaustaiset henkilöt, mutta myös esimerkiksi jo pidempään Suomessa asuneille somalinkielisille naisille on järjestetty kurssi. Lisäksi kurssi toteutettiin Siuntiossa syksyllä 2014 vasta saapuneille kiintiöpakolaisille.

Käyttötarkoitus:

Suomen Pakolaisavun Vertaiskoto-malli tukee paikkakunnalle asettuvia kiintiöpakolaisia tai muita vasta maahan muuttaneita oppimaan Suomessa asumiseen liittyviä asioita omalla kielellään. Malli koostuu omankielisestä (tulkatusta) koulutuksesta ja koulutussisältöihin tiiviisti kiinnittyvästä vertaistukiryhmästä.

VertaisKoto-malli on kehitetty vuosina 2009–2011 yhteistyössä Helsingin kaupungin maahanmuuttoyksikön ja Espoon kaupungin maahanmuuttopalvelujen kanssa. Lisäksi kehittämistyöhön ovat osallistuneet useat etniset järjestöt. Mallin kehittämistä ovat rahoittaneet Euroopan pakolaisrahasto, Suomen Pakolaisapu sekä Helsingin ja Espoon kaupungit.

Toimijat, joiden käytettäväksi toimintamalli soveltuu:

Toimintamalli soveltuu kuntien ja paikallisten kotoutumistoimijoiden käytettäväksi kotoutumisen ensivaiheessa.

Kohderyhmät, jotka ovat hyödynsaajia:

Toimintamallin ensisijaisia hyödynsaajia ovat kuntaan muuttavat humanitaariset maahanmuuttajat, joilla ei ole vielä riittävää kielitaitoa selvittää kotoutumiseen liittyviä asioita. Malli toimii erityisen hyvin silloin, kun saman kieliryhmän edustajat, esimerkiksi tiettyä kieliryhmää edustavat kiintiöpakolaiset, osallistuvat yhtä aikaa luento- ja ryhmäkerroille.

Välillisesti toimintamallista hyötyy myös vastaanottava yhteisö, sillä maahanmuuttajien kotoutumisprosessi etenee sujuvammin oikea-aikaisen tiedon ja tuen turvin, mikä puolestaan ennaltaehkäisee tiedon puutteesta johtuvia väärinkäsityksiä liittyen esimerkiksi suomalaiseen kulttuuriin ja sen tapoihin.

Toimintamallin tai vastaavan keskeinen idea:

Toimintamallissa yhdistyvät suomalaiseen yhteiskuntaan ja kulttuuriin liittyvät Arkielämää Suomessa -luennot ja vertaisryhmätoiminta. Maahanmuuttajille organisoidaan kaksi VertaisKoto-tapaamista viikossa: ensimmäisellä kerralla on tietoisuus ja toisella kerralla vertaisryhmän tapaaminen, jonka aikana ryhmä käsittelee luennon aihetta kouluttamamme vertaisohjaajan kanssa omalla äidinkielellään. Toimintamallin toimivuus kiteytyykin omalla kielellä toteutettuun koulutukseen sekä mahdollisuuden keskustella samassa tilanteessa olevien vertaisten ja jo kotoutuneen, koulutetun vertaisohjaajan kanssa itseä askarruttavista asioista peilaten opittua omaan lähtökulttuuriin.

Vertaisryhmissä luennolla saatua tietoa on voitu syventää, ja keskustelujen kautta suomalaiset tavat ja lait on voitu selittää omalla kielellä ymmärrettävästi. Lisäksi vertaisryhmä on tarjonnut sosiaalista tukea ja verkostoja sopeutumisvaiheeseen. VertaisKoto-mallissa yhdistyvät siis tehokkaasti tiedon välitys ja oppiminen sekä sosiaalisen verkoston ja kotoutumisesimerkin voima.

Huomionarvoista on myös se, että mallissa on huomioitu osallistujien mahdollinen luku- ja kirjoitustaidottomuus.

Toteuttamiseen tarvittavat keskeiset toimijat, näiden tehtävät sekä välttämättömät resurssit:

Kunta ja paikalliset kotoutumistoimijat: Organisoivat VertaisKoto-kurssista tiedottamisen osallistujien omalla kielellä ja mielellään mahdollisimman nopeasti maahan muuton jälkeen. Kutsuvat paikkakunnalle vasta asettuneet maahanmuuttajat koolle, järjestävät tilan sekä mahdolliset koulutus- ja ryhmätilaisuuden käytännönjärjestelyt, esimerkiksi toimivat tietotekniset välineet ja tarvittaessa etäyhteyden. Kunta tai muu vastaava paikallinen kotoutumistoimija kustantaa myös vertaisohjaajien palkat ja mahdolliset matkakulut.

Vasta maahan muuttaneet: Osallistuvat ja sitoutuvat koulutus- ja ryhmätilaisuuksiin.

Vastaanottavan yhteisön edustajat/muut paikalliset toimijat/asiantuntijat: Osallistuvat tarpeen vaatiessa useisiin tilaisuuksiin esimerkiksi luennoitsijoina ja keskustelijoina.

Suomen Pakolaisapu: Vastaa erikielisten vertaisohjaajien kouluttamisesta ja tuesta sekä vertaisohjaajien välityksestä toimintaa organisoiville kunnille. Lisäksi Pakolaisapu toimittaa toimintamallin mukaiset koulutus- ja tukimateriaalit kullekin ryhmälle.

Toimintamallin tai vastaavan kuvaus:

Lähtökohta: Tilanne, jossa paikkakunnalle on muuttanut esimerkiksi kiintiöpakolaisia tai muita humanitaarisen suojelun alaisia kotoutujia.

Prosessi:

1. Kunta tai muu toimija havaitsee tarpeen ja tekee alustavat valmistelut liittyen VertaisKoto-mallin toteutukseen eli tutustuu toimintamalliin ja hankkii Suomen Pakolaisavulta tarvittavat materiaalit, rekrytoi ohjaajat, sopii aikatauluista ja organisoii kutsut, tilat ja tarpeelliset välineet sekä varmistaa, että osallistujat osaavat saapua paikalle oikeaan aikaan.
2. Vasta maahanmuuttaneille organisoidaan kaksi VertaisKoto-tapaamista viikossa: ensimmäisellä kerralla on tietoisuus ja toisella kerralla vertaisryhmän tapaaminen, jonka aikana ryhmä käsittelee luennon aihetta kouluttamamme vertaisohjaajan kanssa omalla äidinkielellään. Yhteensä koulutus- ja ryhmäkertoja on 10 ja niillä on alustavasti sovitut sisältöteemat.

Toimintamallin tai vastaavan tulokset ja vaikutukset:

Tulokset:

1. Vasta maahan muuttaneet tuntevat perusasiat suomalaisesta kulttuurista ja Suomessa asumisesta.
2. Vasta maahan muuttaneet kokevat kotoutumisen sujuvoituneen samassa tilanteessa olevilta ja jo kotoutuneelta ohjaajalta saadun tuen myötä.

Vaikutukset: Maahanmuuttajat kotoutuvat uudelle paikkakunnalle nopeammin.

Miten toimintamalli tai vastaava on arvioitu:

Toimintamalli kehitettiin hankkeessa, josta tehtiin ulkoinen arviointi (Järvelä 2012). Tavoitteena oli arvioida hankkeen onnistumista sekä toimintamallin osien rakentumista ja niistä saatua hyötyä. Ulkoisessa arvioinnissa saatiin kerättyä tietoa hyvällä, mutta suhteellisen pienellä otoksella (n=37) kaikilta hankkeeseen osallistuneilta tahoilta aina hankehenkilöstöstä ja asiakasryhmistä yhteistyökumppaneihin. Aineistonkeruumenetelminä olivat puolistrukturoidut syvähaastattelut hankehenkilöstölle, tulkatut ryhmähaastattelut osallistujille ja sähköiset kyselyt yhteistyökumppaneille ja johtoryhmälle.

Arvioinnin ydintulokset liittyen toimintamallin hyötyihin olivat seuraavat:

Hyödynsaajien arviot koulutusten onnistumisista olivat erittäin positiivisia, he kokivat että tieto oli hyödyllistä ja auttoi heitä eteenpäin. Useat hyödynsaajat olivat myös sitä mieltä, että kurssi oli nopeuttanut heidän kotoutumistaan Suomeen, koska sen myötä he ovat oppineet, miten toimia uudessa maassa ja millaisia sääntöjä, lakeja ja tapoja on. Kurssit ja erityisesti vertaisryhmät ovat myös tehokkaasti poistaneet ennakkoluuloja, kun omasta kulttuurista poikkeavia käytäntöjä on voitu selittää omakohtaisin esimerkein ja jakaa kokemuksia niistä. Vertaisryhmätoiminta sai varauksettoman positiiviset arviot kaikilta haastatetuilta, niin hyödynsaajilta, ohjaajilta kuin

Kotouttamisen osaamiskeskus

yhteistyökumppaneilta. Ryhmät ovat lisänneet hyödynsaajien sitoutumista kursseille sekä niissä on muodostunut ystävyysuhteita, jotka ovat helpottaneet Suomeen sopeutumista.

Arvioinnin ydintulokset liittyen toimintamallin toteutukseen olivat seuraavat:

- Koulutussisältöjä on hyvä räätälöidä kunkin ryhmän tietotarpeiden mukaan, tämä helpottaa myös kouluttajien työtä.
- Vertaisryhmäkertojen kestoa kannattaa räätälöidä ryhmän tarpeiden mukaan, mikäli resursseja siihen on.
- Markkinointiin on hyvä panostaa ja tuoda esille osallistujien motivoinnissa erityisesti toimintamallin hyötyjä kotoutumisessa.
- Yhteistyötä maahanmuuttajajärjestöjen kanssa on hyvä hyödyntää ja kehittää.
- Materiaalipankin aktiivinen markkinointi kaikille kotoutumista edistäville tahoille auttaa valtavirtaistamisessa.

Hyvän käytännön mallinnus ja kuvaus:

Pakolaisavulla on saatavilla perehdytyspaketti/-koulutus VertaisKoto-mallin käyttöönottoa varten. Toimintamallia varten on työstetty audiovisuaalista materiaalia Arkielämää Suomessa -koulutusten ja ryhmäkeskustelujen tueksi. Materiaali on Suomen Pakolaisavun arkistoissa ja hyödynnettävissä, kun toimintamallia levitetään ja sovelletaan.

Levittäminen ja juurruttaminen:

Toimintamallia voidaan levittää olemassa olevien, hankekautena kehitettyjen materiaalien ja Suomen Pakolaisavun Kasvokkain-toiminnon asiantuntemuksen turvin. VertaisKoto -toiminnasta kiinnostuneet kunnat voivat ottaa yhteyttä suoraan Pakolaisapuun. Paikalliset toimijat, esimerkiksi kuntien maahanmuuttopalvelut voivat toteuttaa VertaisKoto-ryhmien käytännön järjestelyt Pakolaisavulta tulevien selkeiden ohjeiden avulla.

Toteutuksen haasteet ja ongelmakohtat:

Toimintamallin ongelmakohtaksi valtakunnallisessa mittakaavassa voi nousta se, ettei aivan pienillä paikkakunnilla ole koulutettavaksi maahan äskettäin muuttaneiden omakielistä vertaisohjaajaa. Mikäli vertaisohjaajan matkustaminen kauempaa on liian kallista, voidaan ryhmät toteuttaa etäohjauksena, jolloin koulutettu vertaisohjaaja toimii esimerkiksi pääkaupunkiseudulla. Toivottavaa kuitenkin on, että vertaisohjaaja olisi paikallinen tai lähialueen asukas, joka tuntee alueen kulttuurin ja palvelut.

Kuvatun toimintamallin tai vastaavan kehittäjätaho(t) ja yhteyshenkilöt:

Suomen Pakolaisapu ry, Pia Lindfors, kotimaan toiminnan päällikkö, etunimi.sukunimi@pakolaisapu.fi